



*Ein Buch von den
...
...
...*



00

G. 9. 234.

ORATIO
PRO DILIGEN-
ter excolendis artium
studijs:

SCRIPTA
A
IOANNE ZANGERO
Juniore Brunovicensi.



ANNO
cl. l. LXXV.

ORATIO
P R O
EPIGRAMMA

AD LECTOREM.

QVæ post seductæ tristissima fata parentis,
Parva super diæ portio lucis erat,
Ingenuas peperit fatis felicibus artes
Successuq; ortum nobiliore dedit.
Addita cura sagax, gnaræq; industria mentis,
Ornauit studio dona relicta suo.
Inuentisq; aliud semper novus addidit autor
Vlterius nec quo progrediantur habent.
Quisquis ob id rigidis solitus præcellere brutis,
A Equales aliqua vincere parte studet:
Ille per ingenuas doctum caput exerat artes,
Suscipiatq; pij dulce laboris onus.
Sentiet exacti cum fœnore grata laboris
Præmia, non ullis anteferenda bonis.
Dulcia siue cupis, seu commoda quæris honesta,
Hic tibi, crede mihi, reddet utrunq; labor.
Hæc quia Zangerus scripto complectitur isto,
Utens ingenij dexteritate sui:
Quæso legas, placeatq; tibi tam prompta voluntas,
Sic scripto minime censor iniquus eris.

Henricus Meibomius
Lemgovienfis.

AMPLISSIMIS ET
CLARISSIMIS VIRIS, GENERIS
NOBILITATE, VIRTUTE, ET ERUDI-
TIONE PRAESTANTIBVS HENRICO,
BURCHARDO, CONRADO, ET
HILDEBRANDO A SALDER,
Patronis ac Dominis suis, omni
observantia colendis.

S.



RATIUNCVLAM HANC PRO
artibus liberalibus diligenter excolendis, vobis, viri
Amplissimi Clarissimiq; duas potissimum ob causas
dedicare volui: primum, ut intelligeretis, me aliquo
modo vestris officijs atq; beneficijs responsurum esse:
quibus etsi non satis hac dedicatione respondere pos-
sum: volui tamen meam aliquam erga vos gratitudi-
nem omnibus esse quam notissimam. Cum enim vi-
derem vos hoc eniti, ut studia mea promoveantur, non potui non facere,
quin aliquod indicium gratæ mentis de me extaret. Gratitude enim, ut Ora-
tor pro Plancio inquit, est virtus, non solum maxima, sed etiam mater vir-
tutum omnium reliquarum. Altera causa est, quod vestra familia præ cæ-
teris habet viros multos præclaris animi virtutibus & varijs donis excellen-
tes. Ut enim taceam reliquas virtutes omnes, est in vobis quoq; quam cum
paucis communem habetis, pia voluntas & conatus, artes, & præsertim
doctrinam de Deo, puram & incorruptam ad posteros transmittendi, neq;
hoc solum, sed etiam, quod paucos iam facere videmus, ut de suo aliquid con-
tribuant ad conseruandam doctrinam, & alendos eos, quorum opera & mi-
nisterio diutius apud posteros retineri possit, id vos ita abunde & liberali-
ter præstare, testes sunt multi, ut nemo largius promovere hoc hominum ge-
nus possit & liberalius iuvare, qui conseruandæ doctrinæ præsunt. Quomodo

A 2

igitur

igitur satis cumulatè laudem hanc vestram virtutem inter omnes splendidis-
simam non video, ex qua in posteros tanquam ex perenni quodam fonte plu-
rimae utilitates promanabunt. Hoc enim vestro pio studio & magno ani-
mo in promovendis Musarum candidatis, multorum diligentiam excitatis in
discendis Christianae doctrinae, & omnium ingenuarum artium fundamentis,
quorum opera deinceps sanitas doctrinae non infelicitè ad posteros etiam
propagari poterit. Ab hoc tam laudabili proposito ne declinetis, sed ut
Scholis Ecclesiaeq; benefacere pergatis, Christus ipse vos hortatur Matt: 10.
cum inquit: Qui dederit potum aquae frigidae uni ex minimis propter do-
ctrinam, non perdet mercedem suam. Etsi autem non ignoro hunc meum
laborem multorum reprehensionem incursum, quòd infans & multarum
rerum rudis edere in publicum hoc scriptum volui, non usus excusatione eta-
tis: tamen cum ad suscipiendum hunc laborem ij me saepe hortarentur, qui-
bus scio studiorum meorum salutem curae esse, facere aliter non potui, quin
ijs hac in re morem gererem. Quod reliquum est, vos cum tota familia
Deo Opt: Max: commendo: & ut dedicationem hanc equi boniq; consula-
tis, maximopere rogo. Benè & feliciter valetè. Brunopoli pridie Idus
Junij. Anno CIO, IO. LXXV.

in
Spect: Nobilit:
vestrae

observantiss:

Ioannes Zangerus Iunior
Brunovicensis.

Oratio.



PER SAEPÉ MIHI COGITanti, quàm perversa sint multorum de reb. honestissimis judicia, solet in mentem venire, de nostris studijs, quàm sordidè, quàmq; flagitiosè multi sentiunt, & loquantur, ut mirum sit in tanta judiciorum perversitate esse, qui studia colant, & artium candidatis honestè cupiant. Multi artes non sua dignitate metiuntur, sed eas tantùm sectandas putant, quibus res augeantur: Alij inscitia potius, quàm quòd ita verè sentiant, liberales artes negligendas judicant: cujus judicij tantà perversitate cum saepe fiat, ut studia literarum non ea diligentia, quàm meritò debebant, tractentur, pro diligenter excolendis artibus liberalibus quaedam collegi, quibus tota hæc res redderetur quàm commendatissima, quæq; pro declaranda rei dignitate necessaria viderentur futura. Atq; ut de artium origine, quantum quidem p nobis hac in re facere videbitur, paucis differamus: Cùm Adam tristissimo miserandoq; lapsu se posterosq; omnes in tantam miseriam deduxisset, judicium rationis ita corruptum & prostratum est, ut homo per id in tota vita sua verius humi serpat, quàm rectè incedat. Remanserunt autem vestigia quaedam divinæ lucis in mentibus hominum, quibus longo rerum usu varioq; successu paulatim rursus emergentibus, & multiplici temporis progressu illustratis, Deus Opt: Max: præclara ingenia excitavit, quorum auxilio ex illis reliquijs varia artium genera sunt extracta, quibus cum in promovendis suis rebus feliciter homines uterentur, quas sordidas & manuarias dicimus, tum quæ honestarum actionum in hac civili vitæ consuetudine maximè necessaria præcepta darent, societatem hominum legum vinculis continerent

finerent, fessis infirmisq; corporibus vario pharmacorum genere mederentur, naturam corporum naturalium, rerum motum, magnitudines terræ, & distantias corporum cœlestium & alias res à virtute non alienas demonstrarent, quas, quòd homine libero dignæ sint, liberales & ingenuas vocamus. Eas ipsas, quòd initio languidius essent traditæ, reperti sunt omnitempore, qui rectius excolerent, easq; cultiores ad omnem posteritatem transmitterent: & ne quid artium bonitati quoquo modo deesset, multa excellentissima ingenia nostro seculo exorta sunt, quæ, quantum quidem præstare poterant, artes in vitam revocârunt, sordes eluerunt, falsitatem, confusionem, & ταυτολογίαν sustulerunt, & lautiores ad omnem posteritatem transmiserunt. Ex quorum numero meritò & optimo jure haberi debet Petrus Ramus, vir propè divino ingenio præditus, qui ita præcipuas artes de puncto in punctum tradidit, expolivit, acuit, & à rubiginibus liberavit, ut nihil ferè sit, quod de liberalium artium vel obscuritate, vel difficultate studiosa juvenus ullo modo possit conqueri. Si quis igitur voluerit ea in re, qua bestijs homines præstant, hominibus ipsis antecellere, habeat sibi omnino persuasissimum, nullum se laborem magis pium, aut majori cum fructu voluptateq; conjunctum suscipere posse, quàm si liberales artes non tantùm suspiciat, quòd & ipsum magnum quiddam est, sed etiam omnibus viribus enitatur, ut earum disciplinis instructus, scientiæ suavitatem ipse attingat & assequatur. Is enim divinis quibusdam bonis ornatus videtur, qui omnem voluptatem, qui ludos, qui convivium & æqualium studia respuit, ne possit à suavissimo sacrosanctiq; Musarum commercio averti. Etenim nulla res in tota vita tantopere est pervestiganda, aut nulla scientia vel jucundior, vel utilior, vel hominis providentia dignior, quàm nosse honestas & ingenuas artes. Hæ enim secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent: delectant domi, non impediunt foris: pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur: ac nos in amplissimo gradu dignitatis locant.

locant. Has esse assumendas quis dubitet? cum quòd fit in his aliquid dignum, cur assumantur, tum quòd constant ex cognitione & contineant quiddam in se ratione & via constitutum. Sed quis est tam perversis afflictisq; & perditis moribus, qui divinam illam mentis vim, qua intelligimus, ratiocinamur, cognoscimus, reminiscimur, providemus, & proximè cum Deo conjungimur, scire nolit? cum in hoc facti, ideò tanta sapientiæ luce circumfusi, idcirco anima sapiente, quasi divinæ particula auræ imbuti & induti simus, non ut ad τὰ ὠνύρα & fugientia hujus vitæ bona, quæ sensus jucundè movent, & cum sensu fugiunt ac commoriuntur, animos demittamus, sed ut divina mentis animiq; vis, artium liberalium ministerio, Deum autorem & parentem inquirat discatq; nosse, eiq; agnito omni contentione studioq; pareat: denique delubrum veræ pietatis in intimis cordis recessibus religiosè statuatur consecretq;. Postremò cum artes tantam habeant majestatem atq; dignitatem, ut Xenophon eas fontes bonorum appellet, omne studium, operam, cogitationem, mentem deniq; omnem, in hisce artibus discendis ac cognoscendis figere oportet. Ideò autem artes è radijs divinæ mentis extractæ sunt, & humano generi patefactæ, ut totam hanc vitam regerent & gubernarent, & magistræ essent morum & disciplinæ, à quibus pravitatis scelerumq; nostrorum omnis peteretur medicina, quæq; vitia radicitus extraherent & animos ad accipiendas honestatis cultusq; severioris leges præpararent. Et certè literæ vitæ laudabiliter, & cum virtute traducendæ non modò occasionem, verùm etiam causam, neq; causam tantùm, sed etiam necessitatem afferunt. Videtur igitur mihi Diodorus ille Siculus eleganter dixisse: Naturam quidem vitæ spiritusq; nostri causam esse, sed à literarum studijs benè beatèq; vivendi præcepta duci. Quod & Alexander Magnus suo comprobavit testimonio, qui cum ex eo quæreretur, utrum majore animi benevolentia complecteretur, Philippum patrem, an Aristotelem præceptorem, respondit, Se præceptorem nihilominus, quàm patrem diligere,

1 manus hinc migrabat
Spaium

re, quòd à patre quidem vitam haberet, à præceptore verò
constanter honestèq; vivendi rationem fuisset edoctus. Equi-
dem, cum sapiens ille omnium rerum conditor atq; guberna-
tor mente provideret & quasi prospiceret, quanta esset in ge-
nere humano futura barbaries, si non humanioribus artibus
hominum mentes informarentur, excitavit artes, mandatoq;
severissimo nos obligavit, ut ab his omnia adjumenta bene
beatèq; vivendi peteremus. Ut autem in alijs omnibus, sic
etiam in discendis honestis & ingenuis artibus summam di-
ligentiam Deus requirit. Maledictus enim omnis, qui facit
suum opus fraudulenter. Nemo igitur diligit somnum, ne
egestate opprimatur. Quis est enim, qui ignavia aut ociosa
vita aliquid laude dignum effecerit, aut sibi gloriam, diviti-
as, & opes comparaverit? Multi sanè reperiuntur, quibus
in juventute ignavis omnes res feliciter & bellè ceciderunt,
in senectute, in summam ignominiam & paupertatem incur-
rerunt, & quidem meritò:

Nam qui desidiam, luxumq; sequetur inertem,

Dum fugit oppositos incauta mente labores,

Turpis inopsq; simul miserabile transiget ævum.

Quapropter non est indulgendum ocio, sed officium cuiq; su-
um quàm diligentissimè faciendum. Sua autem rectè non
possunt agere, qui artium studia minus diligenter colunt.
Tantus est autem in nobis cognitionis & doctrinæ amor in-
natus, & insita quædam scientiæ cupiditas, ut ad eas res ho-
minum natura nullo emolumento invitata rapiatur, & ipsis
in rebus quæ discuntur & cognoscuntur, quædam insint invi-
tamenta, quibus ad discendum cognoscendumq; movemur.
Parvi (teste Cicerone) primo ortu sic jacent, tanq; omnino
sint sine animo: cum autem paulum firmitatis accesserit &
animo utuntur & sensibus, connitunturq; ut sese erigant, &
manibus utuntur, ac eos agnoscunt, à quibus educantur. De-
inde æqualibus delectantur, libenterq; se cum his congregant
dantq; se ad ludendum, fabellarumq; auditione ducuntur,
deq; eo, quod ipsis superat, alijs gratificari volunt, aduer-
tuntq;

tuntque quæ domi sunt curiosius, capiuntque commentari & discere aliquid, & eorum, quos vident, volunt non ignorare nomina: quibusque rebus cum æqualibus decertant, si vincunt, efferunt se lætitia, victi debilitantur, animosque demittunt. Vnde perspicitur, quod ita naturæ hominis vis generata sit, ut ad omnem virtutem percipiendam facta videatur, ob eamque causam parvi virtutum simulacris, quarum in se habent semina, sine doctrina moventur. Sunt enim prima elementa naturæ, quibus auctis, virtutis quasi cæmen efficitur, cumque ita nati factique simus, ut & agendi aliquid, & diligendi aliquos, & liberalitatis, & referendæ gratiæ principia in nobis contineremus, atque ad scientiam, prudentiam, fortitudinemque aptos animos haberemus, à contrarijs rebus alienos, non sine causa eas in pueris virtutum quasi scintillas videmus, è quibus accendi philosophi ratio debet, ut eam quasi Deum ducem subsequens ad naturæ perveniat extremum. Videmus multos ingenuis artibus ita delectari, ut nec valetudinis, nec rei familiaris rationem habeant. Ipsum enim hominem natura non solum celeritate mentis ornavit, sed etiam sensus, qui in capite mirifice ad usus necessarios & facti & collocati sunt, tanquam satellites ac nuntios attribuit, ut mens discendo aleretur, & cogitando semper aliquid inquireret aut ageret, videndi que & audiendi delectatione duceretur. Erit igitur turpe, si pijs istis naturæ desiderijs non satisfecerimus, & in hoc pro viribus elaboraverimus, ut scientiæ cognitionisque fructibus nos expleamus, & quæ videre, audire & discere vi quadam naturæ avemus, ea discere cura studioque non voluerimus. Ac veluti si quos voluptates blandissimæ dominæ totos à virtute detorqueant, ut se vitiorum illecebris, & cupiditatum lenocinijs dedant, hi nihil aliud aut cogitare possunt, aut agere, nisi ut delicato corpori benè sit, & gulæ ventrisque voluptatibus ipsi se expleant: Sic castissimis animi satisfacere desiderijs in parandis ingenij bonis ut honestum putabimus, ita maximè etiam necessarium, & fructuosum, quàm si turpes corporis sectemur voluptates. Siquidem eæ ubi primum advenerint fucata specie blandiuntur, ubi abierint dolorem relinquunt & pœnitentiam. Ea autem,

B quæ

quæ ex artibus sola capitur voluptas, maximam dulcissimo cum fructu conjunctam præ se fert suavitatem, ut ex bonarum literarum studijs honores amplissimos, mediocres opes, dignitatem denique, quam habuerunt, viri magni sint consecuti. Sed quia neque de DEO, neque de rebus ad vitam necessarijs homines erudiri rectè possunt, nisi conserventur artium studia, & sint qui doceant alios, sint item qui discant, excitat Deus semper aliqua ingenia, quibus sua dona distribuit, ut discant artes generi humano utiles, quas deinde vult prælegi alijs & explicari. Quia verò Deus in animantibus etiam brutis varia virtutum & vitiorum simulacra sparfit, ut essent nimirum picturæ, quæ nos ad virtutem excitarent, & à vitijs dehortarentur, vtile sanè fuerit considerare quid sit, quod in brutis nostris nos officij commonefaciat. Atque ut ex multis unum duntaxat eligamus, singularis in formicis elucet artificis industria, qui in hoc parvo animali partes nostri muneris nobis aspiciendas proposuit. Aestivo enim tempore formicæ, cum messis imminet, rura frequentant, prata pererrant, arbores conscendunt, frumenta colligunt, & comportant, atque in futuram hyemem recondunt, onera sustinent majora, quam pro corporis conditione ferre possunt, atque adeò pertinaciter laborant, ut earum pedibus filices attritos videamus, & in opere semitam factam: plena luna totis noctibus intentæ sunt labori, sed circa conjunctionem cessant aliquot noctibus, ut vires recreent, gravatis & onere defessis succurrunt, in commune conferunt omnia, grana arrodunt, ne infruges exeant, madefacta imbribus ad solem siccant, ne putrescant: certè prudenter omnia, etsi nec principem, nec præfectum, nec ducem habent. Inrita est enim quædam vis animalculi naturæ, qua velut ducitur ad res tantas, tanta cura, conficiendas tantoque studio. Hoc exemplum studiosi adolescentem imitari debent, ut virtutem assequantur, & senectutem quietam ducant. Ut enim formicæ commodo æstatis tempore colligunt, & in futuram hyemem sibi prospiciunt, ne inedia miserè pereant: Sic non fuerit ineptum in prima adolescentia, dum vires animique sinunt, eruditionem comparare. Quod si quis sui muneris partes, exemplo formicarum

animiq;

rum, studiosè peregerit, non dubium est, quin arduum virtutis collem superet aliquando, & sentiat profectò onus non esse, quod cum voluptate ferat. Convenit igitur nos esse patientes ac tolerantes, cum studijs literarum opem feramus amicis, cœtus hominum multiplici rerum scientia regamus, & societatem conservemus: quæ quidem bona omnium maxima, nullis mortalium citra laborem dantur, vnde eleganter Phocylides canit:

Οὐδὲρ ἄνδρῳ καμάρῃ πέλει ἀνδράσιμ ἔυπετέεε ἔργου

Οὐδ' αὐτοῖε μακάρῃσι, πόνοσδ' ἀρετῶν μέγ' ὀφέλλεε.

Quocirca rectissimè suis studijs consulunt, qui labores impendere non recusant, quòd hi neq; perpetui sint, neq; molesti, si paululum assueverimus, imò etiam jucundi, si planè ijs defuncti fuerimus. Turpe verò erit, in juvenili ætate voluptatibus frui, in senectute in summam paupertatem incurere. Certè si tam studiosè literis incumberemus, quam veteres illi, qui maximo animi ardore literas didicerunt, magnum quid efficeremus. Pythagoras perfectissimum opus sapientiæ à juvenia pariter omnis honestatis percipiendæ cupiditatem ingressus A Egyptum petijt, ubi literis gentis ejus assuefactus, præteriti avi sacerdotum commentarios scrutatus, innumerabilium seculorum observationes cognovit. Inde ad Persas profectus, Magorum exactissimæ prudentiæ seformandum tradidit, à quib. siderum motus, cursusq; stellarum, & uniuscujusq; rei proprietatem & effectum benignissimè demonstratum docili animo sumpsit. Cretam deinde & Lacedæmona navigavit, quarum legibus & moribus inspectis ad Olympicum certamen descendit, cumq; multiplicis scientiæ maximam toti Græciæ admirationem ac specimen exhibuisset, quo cognomine censeretur interrogatus, non se sapientem (jam enim illud septem sapientes viri occupaverant) sed amatorem sapientiæ, hoc est, philosophum, edidit. Solon ille nobilis Atheniensium Legislato, quanta flagrauerit industria, cum versibus ipse complexus est, quibus se quotidie significabat aliquid addiscentem senescere, tum supremo vitæ die confirmavit, quòd assidentibus amicis, & quadam de re inter se conferentibus, fatis jam pressum caput

B 2

erexit,

inventa

erexit, interrogatusque, quapropter id fecisset, ut cum istud, quicquid est, de quo disputatis, percepero, moriar. Migrasset profecto ex hominibus inertia, si eo animo vitam ingrederentur, quo eam Solon egressus est. Demosthenes (ut Valerius Max: testatur) cuius commemorato nomine, maxime eloquentiae consummatio audientis animo oboritur, cum inter initia ~~inventa~~ artis, quam affectabat, primam literam dicere non posset, oris sui vitium tanto studio expugnasset, ut ea à nullo expressius referretur. Deinde propter nimiam exilitatem acerbam auditu vocem suam exercitatione continua ad maturum & gratum auribus sonum perduxit. Lateris etiam firmitate defectus, quas corporis habitus vires negaverat, à labore mutuatus. Multos enim versus uno impetu spiritus complectebatur, eosque adversa loca celeri gradu scandens, pronuntiabat: Ac vadosis littoribus insistentes declamationes fluctuum fragoribus obluantibus, edebat: ut ad fremitus concitatarum concionum, patientia duratis auribus in actionibus uteretur. Fertur quoque ore insertis calculis multum ac diu loqui solitus, quo vacuum promptius esset & solutius. Præliatus est cum rerum natura, & quidem victor abiit, malignitatem ejus pertinacissimo animi robore superando. Itaque alterum Demosthenem mater, alterum industria enixa est. Sed quid sentiam de Isocrate, qui nobilissimum librum, cui nomen inscribitur [*πρωαδλωαίνος*] quartum & octogesimum annum agens, ita ut ipse significat, composuit, opus ardentis spiritus plenum. Hi summi philosophi, etsi magno studio, labore & cura artes didicerint: tamen nihil de vera essentia Dei & voluntate sciebant, sed vanam tantum gloriam studijs literarum venabantur. Nos autem, quibus Evangelium ex arcano consilio divinitatis per filium prolatum innotuit, & rectius de literis judicare possumus, & diligentius eas excolemus, ubi cognoverimus, earum cognitionem, & honestam esse & necessariam & utilem. Nemo enim potest jucundius & luculentius vitæ genus ingredi neque curam suaviorem suscipere, quam si studijs artium bonarum se tradat informandum, cum quæ Musæ pollicentur, abunde præstent. Sub initium renascentis Evangelij docti viri, quorum

quorum opera Deus vsus est in purganda doctrina cœlesti, multum adjuti sunt cognitione artium. Adversariorum enim falsa dogmata verè refutarunt, quibus resisti non potuit nisi doctrina, & quia necessarium est & utile in ecclesia docendi munus, necessaria est etiam artium & linguarum cognitio & scientia. Nam quodque parum novit, nemo docere potest. Multi tamen nescio, qua ratione & modo conantur populum docere, quod ipsi ignorant. Hæc autem inscitia literarum multas in religione tenebras parit, unde vel superstitiones existant necesse est, vel ethnicus Dei contemptus, quæ neque salutaria sunt animæ, tum verò istiusmodi, quæ sola tristem corporibus animisque nostris adferant perniciem. Studiosa igitur juvenus ijs bonis se instruat, quibus salus animæ custoditur & servatur integra. Nullis autem melioribus bonis ad hanc rem necessarijs instruet, quàm si liberales & ingenuas artes diligenter discat, penitusque cognoscat. Atque si quis bonis literis se dederit excolendum, passusque fuerit ab ijs se sanari, fit interdum, ut naturæ suæ pravitatem, si quæ sit, mitiget & sensim deiciat, & vitijs animæ literarum studijs medeatur aut etiam generosæ mentis indolem doctrina magis confirmet & corroboret. Cùm multa in conventu vitia collegisset in Socratem Zopyrus, qui se naturam cujusque ex forma perspicere profitebatur, derisus est à cæteris, qui illa in Socrate non agnoscerent. Ab ipso autem Socrate sublevatus est, cum sibi illa signa inesse, sed ratione à se dejecta diceret. Siquidem ab humanitate nomen acceperunt artes, quod reddant mentes virtutibus omnibus instructas & ornatas. Hinc eleganter Ovidius:

Adde quòd ingenuas didicisse fideliter artes
Emollit mores, nec finit esse feros.

Et certè artes non modò ad has res conducunt, sed etiam, quod maximum est, ad communem tranquillitatem, & ad conservandas politias, singulares utilitates habent. Platonum demum beatas Respub: futuras putabat, cùm aut sapientes regerent, aut reges sapere cœpissent. Feliciter enim omnia succedunt in Republ:, quam gubernant viri imbuti præceptis philosophiæ. Hæc enim philosophia, ut Cicero
lib:

lib. v. Tuscul: quæst. inquit, est vitæ dux, virtutis indagatrix,
vitiatorum expultrix, sine qua hominum vita nihil poterit esse.
Peperit enim urbes, dissipatos homines in societatem vitæ
convocavit, eosq; inter se primò domicilijs, deinde conju-
gijs, tum literarum & vocum communione junxit, illa inven-
trix legum, illa morum & disciplinæ magistra &c. Pro com-
parandis autem & augendis rei familiaris copijs melius nun-
quam quisquam laboraverit, quam si vegeto juventutis flore
doctrinæ studijs ejusmodi paraverit opes, quæ nunquam pe-
reant. Apelles cum à Piratis omnibus suis bonis spoliare-
tur, si non calluisset aliquam artem, quam professus esset,
certè damnis istis non facilè restitisset. Nec non sæpe sa-
piens ille Bias laudatur, qui enumeratur inter septem sapi-
entes, cujus cum patriam Prienen cepisset hostis, cæteri q; ita
fugerent, ut multa de suis rebus secum asportarent: cum esset
admonitus à quodam, ut idem faceret, Ego verò, inquit, fa-
cio. Nam omnia mea mecum porto. Ille hæc ludibria for-
tunæ ne sua quidem putavit, quæ alij appellant etiam bo-
na. Nam neq; temporum sunt, neq; ætatum, neq; locorum.
Senes solent conqueri, se sibi malè in juventute prospexisse,
quod artes non didicerint. Carendo enim magis quam fru-
endo intelligimus, quid quæq; res boni habeat. Ne cui igitur
neceffe sit ita conqueri, videat quomodo in juventute sibi
viaticum senectutis comparet, quod etsi est difficile: tamen
facile fiet, si lubens fecerit, Nam magna profectus est, velle
serio & ex animo proficere: Nec ulla est molestia tanta, quæ
non levior fiat, si quis eam sponte ferat. Facit autem summa
dignitas, summus splendor, summa majestas harum artium,
quæ sibi quisq; proposita habebit, ut studiosus enitatur supe-
rare difficultates, quæ se prima fronte offerunt. Perniciosa
autem inprimis est vana scientiæ persuasio, quæ sapissimè
fallit ambitiosos & imprudentes adolescentes, qui dum alios
audiunt, sibi videntur multa præclara tenere, quæ tamen cum
necessarius eorum usus est, plerunq; turpiter ignorant. Tam-
diu igitur discendum, ut Seneca inquit, quam diu nescias
aut, si proverbio credimus, per totam vitam. Maximè aut
in docendo & discendo facilitatem adjuvat, si quis ordine &
certa

certa methodo artes tractet & non temerè per eas vagentur.
Ordo enim & certa methodus memoriæ maximè lumen afferunt. Neq; etiam inferiora quis negligat & continuò transeat ad superiora, sed discendis inferioribus firmum initiò ponat fundamentum, postea superstruat necessaria, quæ firmiter coagmentata totum eruditionis ædificium reddant stabile ac diuturnum. Præclarè scripsit Xenophon. Nihil ordine melius est hominibus aut utilius, qui si non fuerit in agendis rebus adhibitus, confusio existat necesse est. Nisi igitur accesserit ordo, doctrina profectò non dissimilis erit corpori, mentis vacuo. Vt enim corpus inutile pondus est, nisi mente regatur: Sic doctrinæ nulla vis esse poterit, citra ordinis beneficium. Ordine autem cognito Deus quoq; assidue invocandus est, vt nostrum ingenium perlustret ad has ingenuas artes discendas. Quod si ea Deum invocandi non cessaverit assiduitas, experiemur profectò re ipsa verè dixisse Isocratem: Artium radices quidem amaras esse, fructus verò dulces. Si quid ergo mandato divino, si quid naturæ desiderijs, si quid artium maiestati, si quid literarum utilitati damus, pro viribus elaboremus, vt quæ sunt in artibus amplissima, studiose faciamus. Nam si quem honesti ratio movet, quid quæso bonis literis & eruditione honestius? quid ijs utilius, quæ nos à stupidis & brutis hominibus secernunt? quid denique suavius, quàm perpetuo cum Musis versari, earumq; casto contubernio perfrui? certe si totum terrarum orbem perlustrarem, liberalibus artibus neq; honestius neq; utilius neq; suavius aliquid inveniremus. Quapropter neminem credo tanta esse inhumanitate, vt nolit has liberales artes discere, inq; eas omnem curam & cogitationem collocare. Oro autem patrem Domini nostri Iesu Christi, vt nobis impertiat ingenij docilitatem, discendi studium

& memoriæ tenacitatem, vt bonis disciplinis eru-

diri & sacrarum literarum mysteria, quæ sui

numinis instinctu nobis tradidit

Ecclesia catholica, sana

mente rimari que-

amus.

E I N I S.

65689

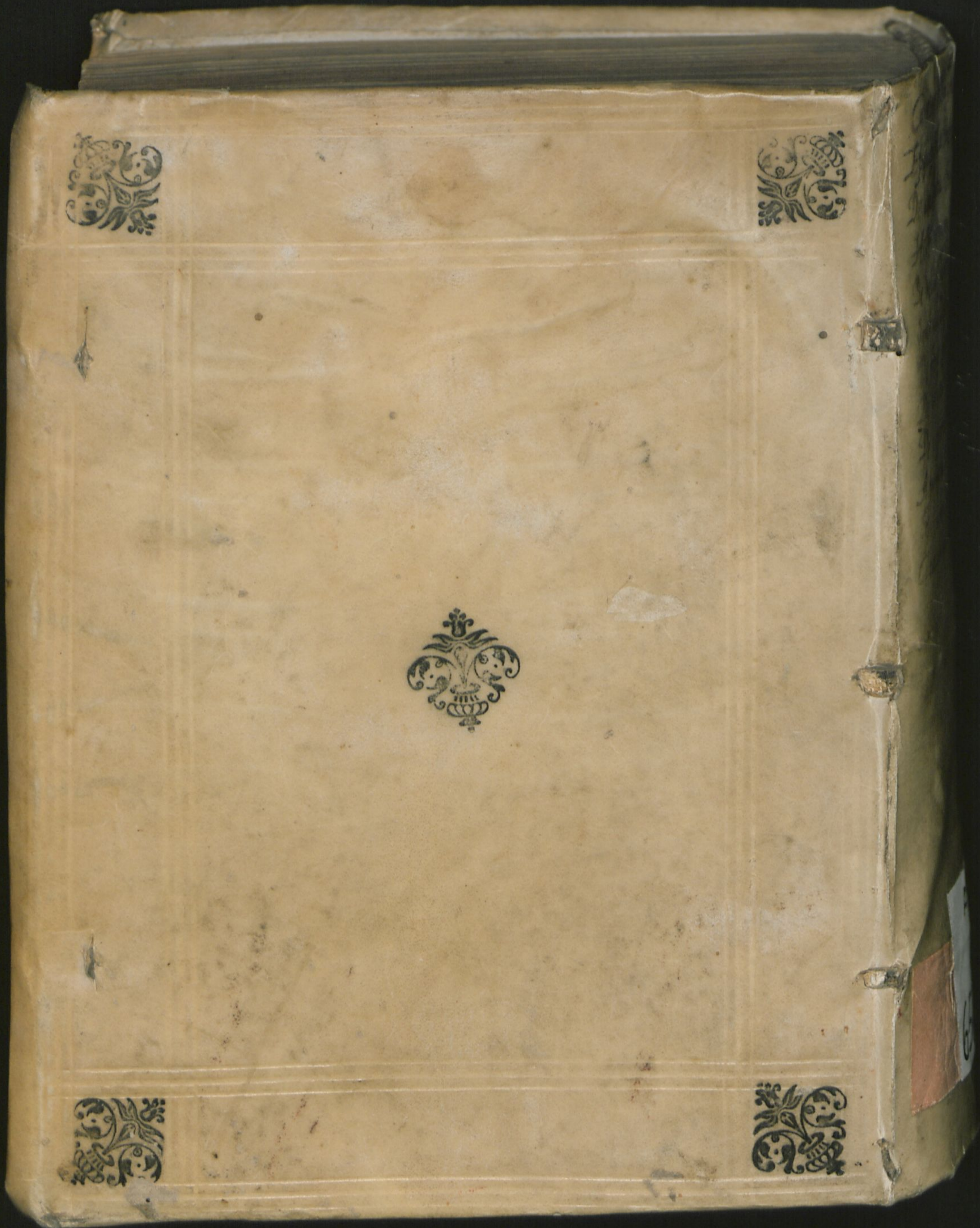
Ans: 65 689

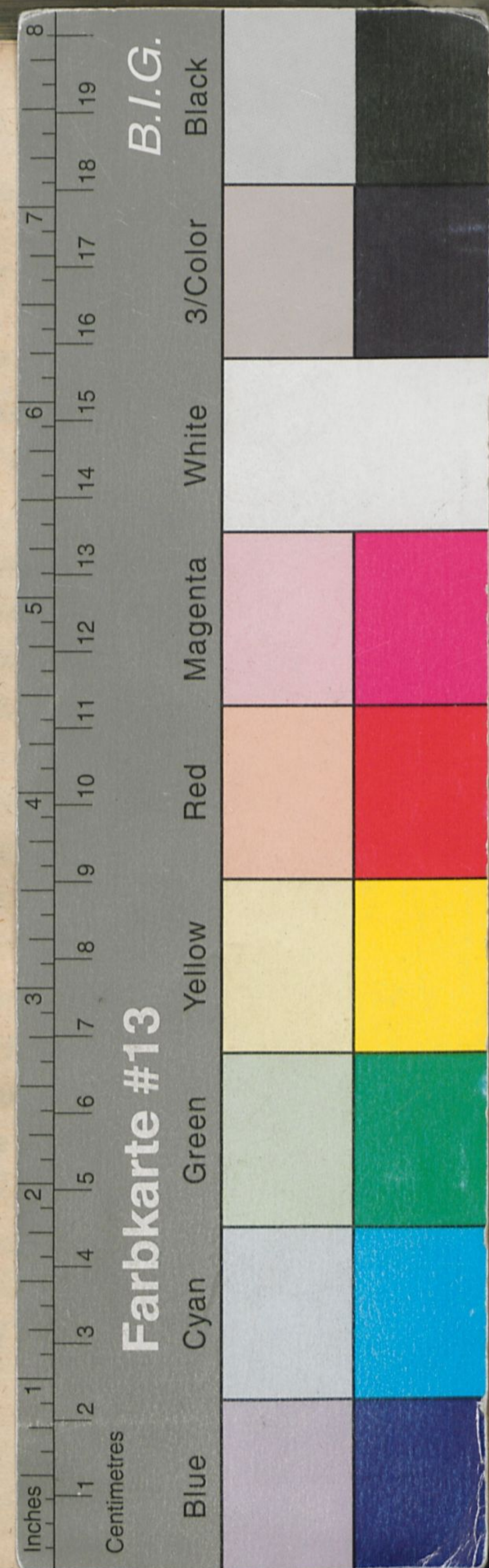
ULB Halle 3
000 689 173



56







ORATIO
PRO DILIGEN-
ter excolendis artium
studijs:

SCRIPTA
A
IOANNE ZANGERO
Juniore Brunovicensi.



ANNO
cl. lb. LXXV.

